

Butikkaksjon kjemikalier 2023

Landsdekkende kontroll med kjemikalier til
forbrukere

Kolofon

Utførende institusjon (institusjonen er ansvarlig for innholdet i rapporten)

Miljødirektoratet

Oppdragstakers prosjektansvarlig

Emilie Rogers

Kontaktperson i Miljødirektoratet

Emilie Rogers

M-nummer

M-2569

År

2023

Sidetall

17

**Miljødirektoratets
kontraktnummer****Utgiver**

Miljødirektoratet

Prosjektet er finansiert av

Miljødirektoratet

Forfatter(e)

Miljødirektoratet

Tittel – norsk og engelskButikkaksjon kjemikalier 2023
Retailer inspection campaign 2023**Sammendrag – summary**

Miljødirektoratet gjennomførte en landsdekkende butikkaksjon med kjemikalier til forbrukere, der duftoljer var i fokus. Krav til fareetikett, følbar advarselsmerking og barnesikker lukning ble kontrollert, i tillegg til begrensninger i REACH og salg av giftige kjemikalier til private. Ca. 1350 kjemikalier ble kontrollert og det var feil/mangler ved 20 % av disse.

The Norwegian Environment agency conducted a nationwide inspection campaign on hazardous chemicals for consumers. This years focus was on fragrance oils. The hazard label, tactile warning and child-proof fastening were controlled as well as supply of toxic chemicals to consumers. Restrictions in REACH were also controlled. Approximately 1350 chemicals were inspected and 20% had some error or deficiency.

4 emneord

CLP, REACH, fareetikett, emballasje

4 subject words

CLP, REACH, hazard label, packaging

Forsidefoto

Innhold

1. Innledning	4
1.1 Bakgrunnen for aksjonen	4
1.1.1 Farlige kjemikalier skal merkes i tråd med CLP-forordningen	4
1.1.2 Tidligere aksjoner	4
2. Praktisk gjennomføring	6
3. Resultater	6
3.1 Omfang	6
3.2 Fordeling av avvik	7
3.2.1 Faremerking – Manglende norsk språk og/eller feil ved faresetning	7
3.2.2 Emballering (barnesikker lukning, følbar advarselsmerking og uegnet emballasje)	8
3.2.3 Restriksjoner i REACH – bare ett ulovlig kjemikalie av 1356 kjemikalier	8
3.2.4 Funn av få giftige kjemikalier som er forbudt å selge til private	8
3.2.5 Plassering av etikett og bruk av uttrekkbar etikett	8
3.2.6 Duftoljer	9
3.2.7 Kjemikalier med gammel merking	9
4. Diskusjon og konklusjon	10
4.1 Fareetikett på kjemikalier	10
4.2 Barnesikker lukning og følbar advarselsmerking ved kjemikalier	12
4.3 Vurdering og oppfølging av resultatene	13
Vedlegg 1 Liste over kontrollerte butikker:	14

1. Innledning

1.1 Bakgrunnen for aksjonen

1.1.1 Farlige kjemikalier skal merkes i tråd med CLP-forordningen

EUs forordning (EF) 1272/2008 om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger (CLP-forordningen) er innført i Norge gjennom forskrift 16. juni 2012 om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger.

Forskriften regulerer blant annet merking og emballering av farlige kjemikalier. Farlige kjemikalier er stoffer og stoffblandinger med farlige egenskaper for helse og/eller miljø.

Farlige kjemikalier, deriblant duftoljer, var i fokus i årets aksjon. Giftinformasjonssentralen har fått inn mange (>250) henvendelser i tidsperioden 2021-2023 om duftoljer der barn drikker oljen og må ha medisinsk behandling.

1.1.2 Tidligere aksjoner

	CLP	REACH	Biocider
2015	Kontroll av merking, barnesikker lukning og følbar advarselsmerking		
2017	Kontroll av merking etter det nye CLP-regelverket som erstattet den gamle faremerkingen. Det var ingen detaljert kontroll av merkingen etter CLP, kun om det var (forsøkt) merket etter CLP eller ikke		
2018	Merking av farlige kjemikalier		Produkttype 14 (Rottegift) og produkttype 19 (repellenter og luktestoffer). De biocidene som ble kontrollert var musemidler til private og myggmidler for mennesker, ment for

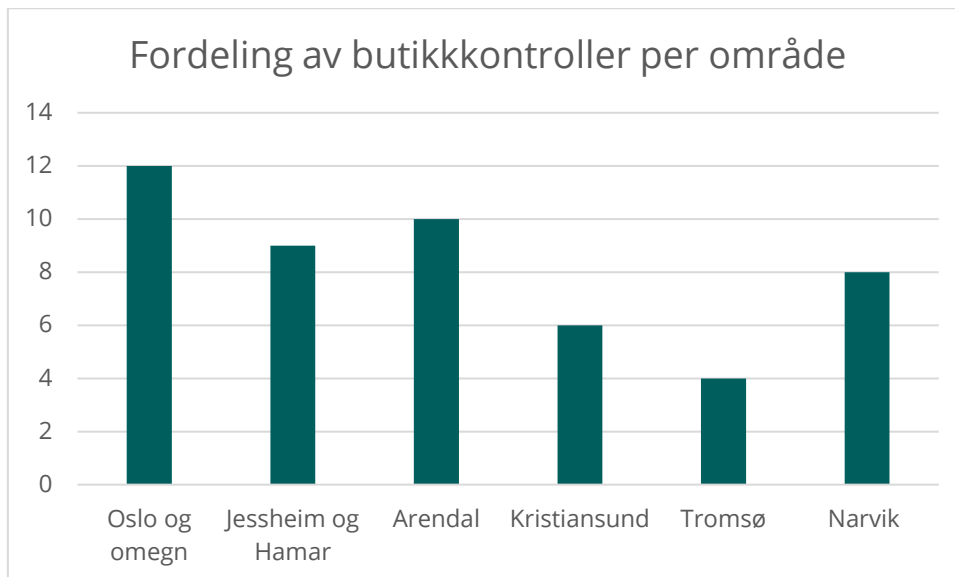
			påføring på hud. Bruk av lovlig aktive stoffer og produktgodkjenning var kontrollpunktene for biocidproduktene
2019	Merking av farlige kjemikalier. Krav til følbar advarselsmerking og barnesikker lukning. Giftige kjemikalier som ikke skal selges til private (produktforskriften, kapittel 5).	Kjemikalier som er underlagt begrensninger i henhold til Reach	
2020	Merking av farlige kjemikalier, krav om barnesikker lukning og/eller følbar advarselsmerking. Giftige kjemikalier som ikke skal selges til private.		Kontroll av biocider i produkttype 14, 18 (insektmidler, middmidler og maur- og skjeggkremidler) og 1.
2021	Merking av farlige kjemikalier, krav om barnesikker lukning og/eller følbar advarselsmerking. Giftige kjemikalier som ikke skal selges til private.	Kjemikalier som er underlagt begrensninger i henhold til Reach	Kontroll av biocider i produkttype 14 (musemidler) med innhold av alfakloralose.
2022	Merking av farlige kjemikalier, krav om barnesikker lukning og/eller følbar advarselsmerking. Giftige kjemikalier som ikke skal selges til private.	Kjemikalier som er underlagt begrensninger i henhold til Reach	
2023	Merking av farlige kjemikalier, krav om barnesikker lukning og/eller følbar advarselsmerking. Giftige kjemikalier som ikke skal selges til private. Fareklassifiserte duftoljer var i fokus.	Kjemikalier som er underlagt begrensninger i henhold til Reach	

2. Praktisk gjennomføring

Aksjonen ble gjennomført i uke 23, 5-9 juni. Tilsyn ble gjennomført i butikker i seks områder:

- Oslo & omegn
- Jessheim og Hamar
- Arendal
- Kristiansund
- Narvik
- Tromsø

Se figur 1 for fordeling av butikkkontroller i landet.

Figur 1 Fordeling av butikkkontroller per område.

Se vedlegg 1 for liste over kontrollerte butikker.

3. Resultater

3.1 Omfang

Det ble kontrollert 1356 kjemikalier i 49 butikker. Ca. 150 av kjemikaliene var duftoljer. Det ble kontrollert i gjennomsnitt 28 kjemikalier pr butikk.

I presentasjonen av resultatene videre refererer antall kontrollerte kjemikalier til faktisk kontrollerte kjemikalier i hele aksjonen. Det kan derfor forekomme at samme kjemikalie er

kontrollert flere ganger. Det er viktig å også være oppmerksom på at ett kjemikalie kan ha flere avvik.

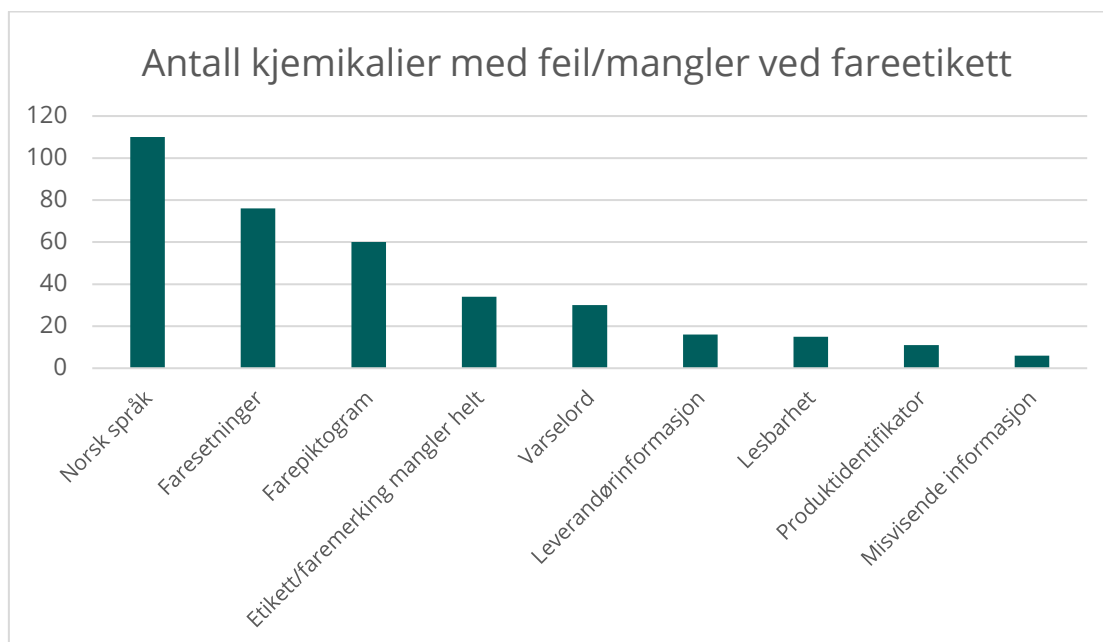
Totalt ble det funnet 263 kjemikalier (av de 1356 kjemikalier som ble kontrollert) med feil/mangler ved faremerking (17 %) og/eller emballasje (1 %), som var ulovlige å omsette til private (0,2 %), eller som var underlagt begrensninger i REACH som ikke ble fulgt (0,07 %). Dette tilsvarer ca. 20 % av kjemikaliene.

3.2 Fordeling av avvik

3.2.1 Faremerking – Manglende norsk språk og/eller feil ved faresetning

Det ble funnet feil/mangler med faremerkingen på 238 kjemikalier. Dette tilsvarer ca. 17% av de kontrollerte kjemikaliene. Ett og samme kjemikalie kan ha flere avvik, og merkefeilene gjelder for indre og/eller ytre emballasje.

Den vanligste feilen ved fareetiketten var at den ikke hadde norsk språk. Dette utgjorde 46% av alle merkefeilene. Den nest vanligste feilen var feil/mangler ved faresetninger, som utgjorde 32% av merkefeilene. Deretter fulgte feil/mangler ved farepiktogrammet, herunder for lite eller feil piktogram (25%), og at etikett/faremerking manglet helt (14%). Se figur 2 for fordeling av type feil/mangel ved fareetiketten.

Figur 2 Fordeling av type feil/mangler ved fareetiketten på de kontrollerte kjemikaliene

3.2.2 Emballering (barnesikker lukning, følbare advarselsmerking og uegnet emballasje)

Det ble funnet 17 kjemikalier som hadde feil/mangler ved den barnesikre lukningen. Det tilsvarer ca. 1% av de kontrollerte kjemikaliene. For flere av kjemikaliene er det usikkert om den barnesikre lukningen er tilfredsstillende.

Det ble funnet 25 kjemikalier som hadde feil/mangler ved den følbare advarselsmerkingen. Det tilsvarer opp mot 2% av de kontrollerte kjemikaliene.

Det ble funnet ett kjemikalie som hadde uegnet emballasje. Det lakk innhold ut av beholderen via korken.

3.2.3 Restriksjoner i REACH – bare ett ulovlig kjemikalie av 1356 kjemikalier

Det ble ikke funnet kjemikalier med (ulovlig) innhold av stoffer i henhold til REACH. Det ble imidlertid funnet ett skumlimprodukt med innhold av metylendifenyldiisocyanat (MDI), og som dermed var omfattet av restriksjoner i REACH vedlegg XVII post 56.

Restriksjoner i REACH setter begrensninger ved produksjon, bruk og omsetning av visse farlige stoffer og stoffgrupper. En restriksjon kan også medføre krav om spesifikke vilkår, som eksempelvis å kreve tekniske tiltak eller spesiell merking.

Disse restriksjonene i REACH vedlegg XVII ble kontrollert:

- Lampeoljer (post 3)
- Tennvæsker (post 3)
- Metylendifenyldiisocyanat (MDI) (post 56)
- Toluol i lim og maling (post 48)
- Diklormetan i malingsfjerner (post 59)

3.2.4 Funn av få giftige kjemikalier som er forbudt å selge til private

Det ble funnet tre kjemikalier som er forbudt å selge til private, jf. produktforskriften § 5-1 og REACH vedlegg XVII, pkt. 28-30. De var merket med henholdsvis faresetningene H372 og H360FD, og farepiktogrammet GHS06 ("hodeskalle"). De respektive butikkene fjernet produktene fra hyllene under aksjonen, og Miljødirektoratet har i etterkant av aksjonen hatt videre oppfølging med leverandørene. Butikkene og leverandørene må ha et system for å sikre seg at private ikke kan handle disse produktene.

3.2.5 Plassering av etikett og bruk av uttrekkbar etikett

15 kjemikalier hadde etikett plassert under beholderen. Dette gjaldt for det meste duftoljer. Fire kjemikalier hadde en uttrekkbar etikett som det var avvik ved. Enten så

møtte ikke produktet kriteriene for bruk av uttrekkbar etikett, eller så var den uttrekkbare etiketten vanskelig å få opp.

3.2.6 Duftoljer

Av de 1356 kjemikaliene kontrollert ble det kontrollert ca. 150 fareklassifiserte duftoljer. Største delen av duftoljene hadde avvik. Avviket som var gjentakende var manglende norsk språk på etiketten. Flere duftoljer hadde også etikett plassert under beholderen (faremerkingen skal kunne leses når flasken står slik den er tiltenkt), eller faremerking på kun ytre emballasje, ikke på selve beholderen.

Flere av duftoljene kontrollert i butikkaksjonen tilhørte en serie der samme avvik gjaldt alle duftoljene i serien. I resultatene her, derimot, er det for det meste kun tatt høyde for ett av kjemikaliene i serien. I realiteten er det derfor mange flere feilmerkede duftoljer i butikkene.

Det ble funnet en duftolje- serie med flasker som var utformet på en slik måte som kunne villede forbrukerne og som ligner på den som benyttes til næringsmidler, jf. CLP artikkel 35. Den lignet en spritflaske og hadde volum på 1 L.

3.2.7 Kjemikalier med gammel merking

Av de 1356 kontrollerte kjemikaliene ble det funnet 55 kjemikalier med gammel merking. Inntrykket var at dette stort sett dreide seg om kjemikalier med liten omsetning, men Miljødirektoratet er overrasket over å finne kjemikaliene med gammel merking fortsatt i omløp. Kjemikalier med gammel merking kan ikke omsettes uten ny klassifisering og merking.

LES ADVARSELSTEKSTEN!

Faresymboler til merking

Alle farlige kjemikalier skal være tydelig merket med faresymbol (farepiktogram), i tillegg til fare- og sikkerhetsinformasjon på norsk. Merkingen informerer om skader som kan oppstå ved bruk. Fram til 1. juni 2015 gjelder to merkesystemer parallelt. På sikt skal den nye merkingen gjelde i hele verden.

NYE FARESYMBOLER (farepiktogram)

 Akutt giftig. Kjemikalier som er akutt giftige og kan gi alvorlige skader ved svelging, hudkontakt og/eller innånding.	 Etende. Kjemikalier som forårsaker etskader på hud og øyne eller alvorlige skader. Skader også for kjemikalier som er etende for metaller.	 Kreativ helsefare. Kjemikalier som forårsaker kroniske helsefare som for eksempel kreft, skader på reproduktionsorganer eller andre alvorlige skader.
 Helsefare. Kjemikalier som er farlige ved innånding, hudkontakt eller svelging. Skader også for kjemikalier som ikke er etende på hud, øyne og skader, gir alvorlige helsefare, skader og skader.	 Miljøfare. Kjemikalier som er giftige for vannmiljøet på kort eller lang sikt. Skal oppbevares og håndteres slik at kjemikalier, ved bruk eller som avfall, ikke skader miljøet.	 Eksplosjonsfarlig. Kjemikalier og gasser som er eksplosjonsfarlige dersom de utsettes for slag, friksjon, gnar eller varme.
 Brennfarlig. Kjemikalier som er brennfarlige og kan forårsake skader ved kontakt med huden eller ved innånding. Eksisterende kjemikalier skilte brennfarlig gasser i kontakt med vann eller andre væsker.	 Oksiderende. Kjemikalier som kan forårsake brann i eller ved kontakt med organiske stoffer.	 Gass under trykk. Gass eller andre kjemikalier som er under trykk, eller gasser som er i trykk ved bruk.

FARESYMBOLER SOM GJELDER TIL 2015

 Meget giftig / Giftig	 Etende	 Helsefare / Miljøfare	 Eksplosjonsfarlig	 Brennfarlig	 Oksiderende
--	---	--	--	--	--

Feilfarermerking. De fleste farlige kjemikalier har feilfarermerking. Dette betyr at kjemikalier som har feilfarermerking, ikke er merket riktig.

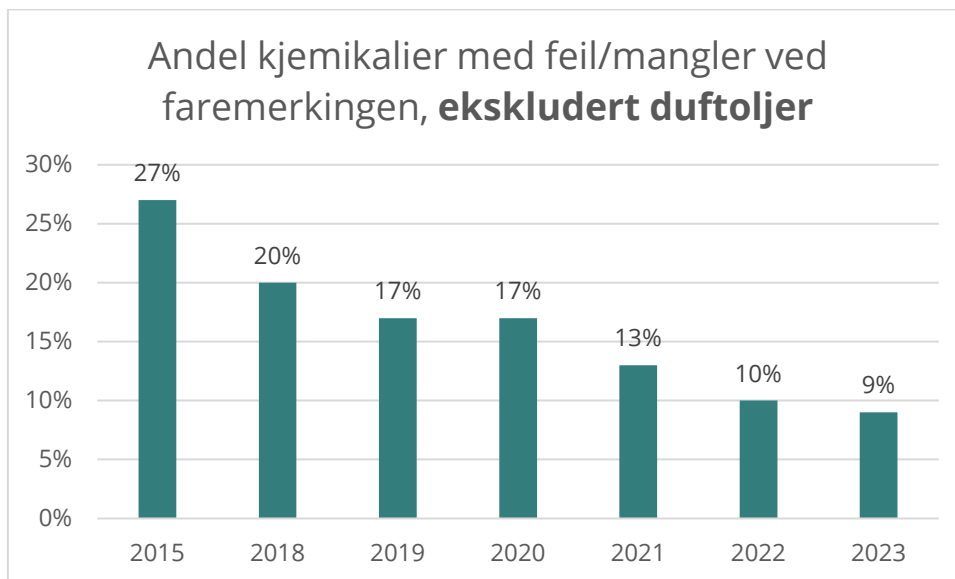
Gammel merking

Adminkstrer
dsb
www.regjeringen.no

4. Diskusjon og konklusjon

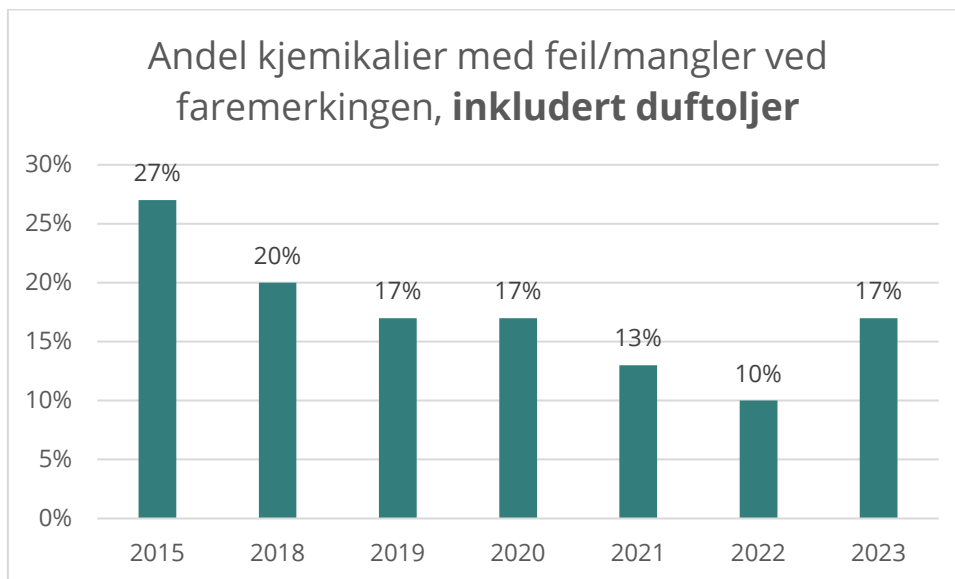
4.1 Fareetikett på kjemikalier

Fareetiketter har vært kontrollert flere ganger siden 2015. For å gi et mer korrekt bilde av hvordan andel kjemikalier med feil/mangler ved faremerkingen har utviklet seg de siste årene er duftoljene skilt ut. I år ser vi at antall kjemikalier med feilmerking har minket (fra 10 % i 2022 til 9% i år). Se figur 3.

Figur 3: Andel kontrollerte kjemikalier med feil/ mangler ved faremerkingen. Figuren viser utviklingen fra 2015 til 2023. I 2016 ble det ikke gjennomført CLP butikkaksjon, og 2017 var det ingen butikk kontroll der dette temaet ble kontrollert, derav ingen representative tall for de to årene. For statistikken i denne grafen er duftoljene fra årets aksjon skilt ut fra de kontrollerte kjemikaliene med feil/mangler ved faremerkingen.

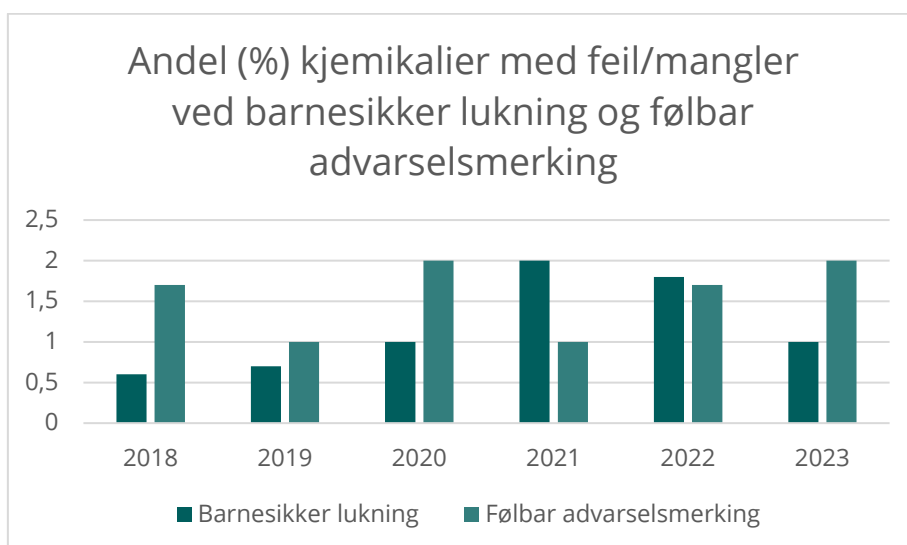
Totalt sett, med duftoljene inkludert, har vi avdekket flere avvik enn tidligere år innen flere av faremerkingselementene, som for eksempel norsk språk, lesbarhet, farepiktogrammer, faresetninger og leverandørinformasjon. Se figur 4. I år hadde også mange produkter helt manglende fareetikett på emballasjen som var i umiddelbar nærhet til innholdet, altså selve beholderen. Største delen av duftoljene hadde avvik ved faremerkingen og representerer derfor over halvparten av kjemikaliene med feil/mangler ved fareetiketten. Mange av butikkene som selger duftoljer er nisje- butikker og interiørbutikker. De har ikke et stort kjemikalie-sortiment. I årets aksjon var det også flere butikker som ikke har blitt kontrollert tidligere, som derav ga en større mulighet for å finne kjemikalier med avvik.

Figur 4: Figuren viser utviklingen fra 2015 til 2023, der duftoljer er inkludert. I 2016 ble det ikke gjennomført CLP butikkaksjon, og 2017 var det ingen butikk kontroll der dette temaet ble kontrollert, derav ingen representative tall for de to årene.

4.2 Barnesikker lukning og følbar advarselsmerking ved kjemikalier

Andelen feil/mangler ved barnesikker lukning er noe lavere i år, noe vi ser positivt på. Se figur 5.

Figur 5: Kjemikalier med feil/mangler ved barnesikker lukning og følbar advarselsmerking, gitt i prosent. Figuren viser utviklingen fra 2018 til 2023.

4.3 Vurdering og oppfølging av resultatene

Miljødirektoratet har sett en positiv trend når det gjelder merking og emballering av farlige kjemikalier. Bransjen må fortsette sin innsats på kontroll av merking av sine kjemikalier før omsetning. Flere kontrolltemaer er lett for virksomhetene å kontrollere, som for eksempel norsk språk, plassering av etikett, og at etiketten har de påkrevde merkingselementene.

Virksomhetene finner mye nyttig informasjon på Miljødirektoratets nettsider (<https://www.miljodirektoratet.no/naringsliv/>), samt på ECHAs nettsider (<https://echa.europa.eu/>).

Aksjonen viser at Miljødirektoratet heldigvis finner få kjemikalier med stoffer underlagt restriksjoner og/eller som er forbudte å selge til private. Her mener vi at det er mulig å ha en null visjon for overtredelser og at virksomhetene ikke lar kjemikalier med ulovlige innhold slippe gjennom markedet.

Miljødirektoratet følger opp de mest alvorlige eller omfattende feil/mangler ved merking/emballering/innhold av regulerte stoffer mot flere leverandører/importører i Norge gjennom både dokumenttilsyn og inspeksjoner.

I 2024 vil Miljødirektoratet gjennomføre en kontrollaksjon for å kontrollere merking av kjemikalier som selges på nett.

Vedlegg 1 Liste over kontrollerte butikker:

- Oslo og omegn:
 - o Bolia avd. Storo
 - o Gigaboks avd. Metrosenteret
 - o Home & Cottage avd. Torggata
 - o Iceland Mat avd. St. Hanshaugen
 - o Illums Bolighus, avd. Haakon VIIIs gate
 - o L'occitane avd. Storo
 - o Rituals avd. Storo
 - o Spar kjøp avd. Metrosenteret
 - o Sprekenhus avd. Karl Johans gate
 - o Sunkost avd. Storo
 - o XL Bygg avd. Alnabru
 - o Yellow avd. Strømmen
- Jessheim og Hamar:
 - o Bohus avd. Hamar
 - o Gausdal Landhandleri avd. Jessheim
 - o Hamar flis og bad
 - o Hamar Interiør boligstyling
 - o Lagerhaus avd. Jessheim storsenter
 - o Megaflis avd. Kløfta
 - o Normal avd. Jessheim storsenter
 - o Tools avd. Jessheim
 - o XXL sport avd. Hamar
- Arendal:
 - o Bengts avd. Arendal
 - o Byggtorget Arendal
 - o Dollarstore avd. Arendal
 - o Erling Olsen AS Tvedestrand
 - o Grundes Byggshop Arendal
 - o Hyttetorget avd. Sandefjord
 - o Maritim Arendal
 - o Skeidar Arendal
 - o Upstairs avd. Amfi Arendal
 - o Tvedestrand interiør
- Kristiansund:
 - o Byggern
 - o Europris
 - o Feel Futura
 - o Kremmerhuset Ting sånt avd. Kristiansund
 - o Malia

- Plantasjen
- Tromsø:
 - Jula
 - Jysk
 - Princess avd. Nerstranda
 - Tromsø farvehandel
- Narvik:
 - Hageland
 - Happy Homes Lindahl Fargehandel
 - Nordnes Narvik
 - OBS Bygg
 - Optimera
 - Thansen
 - Til bords
 - Varme og bad

Tlf.: 73 58 05 00
post@miljodir.no
www.miljodirektoratet.no
Postboks 5672 Torgarden,
7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim:
Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo:
Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Miljødirektoratet er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet. Vi jobber for et rent og rikt miljø. Hovedoppgavene våre er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.